

DÜZ MAKİNE DİKİŞİYLE SÜSLEME FLAT MACHINE STITCHING

Fatma Seçil KARAYEL

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Gediz Meslek Yüksek Okulu, Tasarım Bölümü

ORCID: 0000-0002-2738-9912

ÖZET

Günümüz dünyasının en belirgin özelliği hızlı değişim ve gelişimdir. Tüketici istekleri, rekabet koşulları, teknolojik gelişmeler değişimi zorunlu hale getirmiştir. Teknolojinin hayatımızın her evresine girdiği böyle bir ortamda süsleme arzusu değişmemektedir. İnsandaki estetik arayışlar farklı şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Arkeolojik kazılarda ortaya çıkan kemik iğneler çok eski dönemlerde dikebilme çabasının olduğunu göstermektedir. Dikiş işlemi, birleştirmek, süslemek ve sağlamlaştırmak amaçlı elde veya makinada uygulanır. Dikiş, ortaçağda demirden iğnelerin bulunması ile ilerleme göstermiştir. Bartholome Thimmonier tarafından dikiş makinasının icadıyla dikiş el işi olmaktan çıkmış, makine yardımıyla daha hızlı gerçekleştirme çabalarının başlangıcı olmuştur. Teknolojik gelişmelerle birlikte sanayiye yaygın kullanıma geçmiştir.

Güzel sanatların bir dalı olan süsleme, bir eşyayı daha güzel ve etkileyici hale dönüştürme olarak açıklanabilir. Giysiye veya kumaşa estetik bir değer kazandırmak, güzellik, saygınlık, mutluluk gibi pek çok duyguyu içinde barındırır. Elle yapılan süslemeler makinayla yapılan süslemelerin temelini oluşturmaktadır. Süsleme dikişi ürünü birleştirme işleminden önce ya da sonra yapılabilir. Yüzeyin görünümüne estetik katmak veya işlevsellik kazandırmak için uygulanabilir. Araştırma; tekstil yüzeyleri üzerine süsleme amaçlı düz dikiş makinasıyla yapılan dikişler hakkında bilgi vermek süsleme tekniklerini uygulamak ve bilimsel bir kaynak oluşturmak amacıyla yürütülmüştür. Çalışmanın kavramsal çerçevesi oluşturulurken literatür taraması yapılmıştır. Aynı zamanda çeşitli metaryeller kullanılarak yüzey süsleme teknikleri düz makine dikişiyle uygulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tekstil, Makine Dikişi, Süsleme

ABSTRACT

Changing consumer demands, increasing competition conditions, technological developments have made change compulsory. In such an environment, where technology enters every stage of our lives, the desire of people to adorn does not change. There is a desire to see the beauty in the psychological structure of human beings. People's aesthetic seeking can appear in different ways. The sewing process is applied by hand or machine to assemble, decorate and strengthen. Sewing progressed with the invention of iron needles in the Middle Ages. With the invention of the sewing machine by Bartholeme Thimmonier, sewing ceased to be a handicraft and became the beginning of efforts to make it faster with the help of the machine. It has been widely used in industry with technological developments. Ornamentation, which is a branch of fine arts, can be explained as transforming an object into a more beautiful and impressive one.

Adding an aesthetic value to clothing or fabric includes many emotions such as beauty, dignity and happiness. Hand-made decorations form the basis of machine-made decorations. Embellishment stitching can be done before or after assembling the product. It can be applied to add aesthetics to the appearance of the surface or to add functionality. Purpose of the research; was carried out in order to give information about the stitches made with a flat sewing machine for decoration on textile surfaces, to apply decoration techniques and to create a scientific resource. While creating the conceptual framework of the study, a literature review was made. At the same time, surface decoration techniques were applied by machine sewing and using various materials.

Keywords: Textile, Machine Sewing, Embellishment

1. GİRİŞ

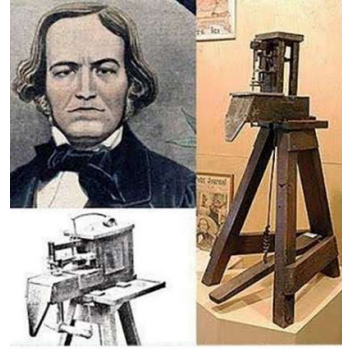
İnsanlık tarihi kadar eski olan sanat tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar evrimleşerek sosyolojik, psikolojik ve fiziksel gereksinimleri karşılar hale gelmiştir. İnsanın vazgeçemediği bir gereksinim olan sanat, duyu ve düşüncelerimizdeki boşluğu doldurarak, resim heykel müzik ve edebi yazılarla kendini göstermiştir. Zihinsel ve fiziksel tatmin sağlayan sanat yaratıcısına ve tüketicisine mutluluk verir. Tasarımın özünde yer alan yaratıcılık kavramı estetik kaygı, işlevsellik, görsellik, benzersizlik gibi etkenlerle şekillenir. Günlük yaşamın bir parçası olan sanat doğrudan veya dolaylı olarak bir anlatım aracıdır. Yaratıcılık tasarımıyla bağdaştırıldığında, ürünün değeri başkalarının beğenisinde değil, kendi özündedir. Yargı kaynağı ürünün kendisidir. Önemli olan yaratıcı çözümü doyuracak bir şey yaratabilmektir. Yaratıcılık, yeni ve geçerli fikirlerin yaratılmasıyla sonuçlanan bir düşünce sürecidir (Küçükerman, 1996; 63).

Sanat genel olarak sanatçının tüketicisine ulaştırmak için gösterdiği bir eylemdir. Sanatçının etkin olduğu eylemde sanat aracı, sanatçısı tarafından yaratılmış bir biçim olarak ortaya çıkar. İnsanların biçim yaratma veya bir eseri ortaya koyma isteği, öncelikle onun düşüncelerinin maddeye dönüştürülmesidir. (Ayaydın vd., 2009;2) Tekstil ürünleri kumaş benzeri maddelerden yararlı eşyaların yapımıdır. Tarihsel süreç içerisinde tasarım, teknik, malzeme ve teknoloji açısından gelişip yenilenerek ilerlemiştir.

El dikişi, 20.000 yıldan eski bir sanat türüdür. İlk dikiş iğneleri kemiklerden ya da hayvan boynuzlarından ve ilk iplik hayvan sinirinden yapılmıştır. (URL-1). Çeşitli malzemeleri birleştirme amaçlı yapılan dikiş işlemi, Avrupa'nın güneyinde yapılan kazılar da ortaya çıkan uçları sivri ve kanca şeklinde olan kemik iğnelerle başlamış, daha sonra demirden mamul iğnelerin yapımıyla ilerleme göstermiştir. Fransız Bartholeme Thimonier tarafından dikiş makinasının icadıyla dikim el işi olmaktan çıkmış, daha süratli ve rasyonel olarak makine yardımıyla gerçekleştirilebilme çabalarının da başlangıcı olmuştur. (URL-2). Daha sonra Elias Howe tarafından 2 iplikli, 1 iğneli ve 1 Mekikli Lock- Stitch makinesiyle sanayileşmede adım atılmıştır. Isaac M. Singer tarafından geliştirilen bir dikiş makinasıyla kullanımı daha yaygın hale gelmiştir. (Sezer vd., 2006;3)

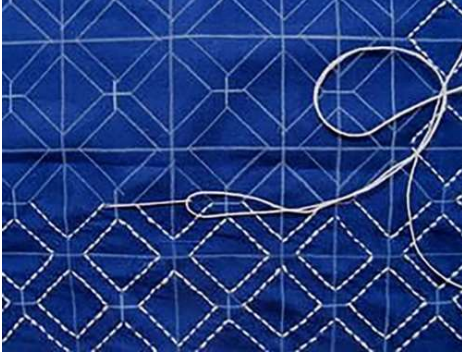

Resim -1 İğne (URL-1)

Resim -2 Dikiş Makinası (URL-2)

Yerleştirme tarzı ve sanatı olan süsleme güzel sanatlarda resmin bir koludur. Bir yeri veya başka bir sanat eserini süsleyip güzelleştirmek için yapılan resimlere, şekillere süsleme denir. (Eronç, 1981; 9). Yüzey süsleme sanatı, çeşitli teknik ve yöntemlerle yapılmaktadır. Süsleme, uygulanan tekstil yüzeyine iki veya üç boyutlu dekoratif bir etki vererek yüzeyi ilgi çekici kılar. Süsleme teknikleri teknolojiyle birlikte çeşitlilik ve hız kazanmıştır. Ev tekstili, giysi, aksesuar gibi ürünlerin tasarımı üretimi ve süslemesi günümüze kadar büyüyerek önemli bir sektör haline gelmiştir. Dikiş, kesilmiş parçaları birleştirmek, süslemek ve sağlamlaştırmak amacıyla yapılır. Dikim işleminin amacına göre çeşitli makinalar kullanılarak çeşitli dikiş türleri kullanılır. Dikiş iğne ve ipliklerle oluşturulan bir ilmek yapısıdır. Elde yapılan düz dikişin görünüşü her iki yüzün dede aynı değildir. Günümüzde, el dikişi, zincir dikiş ve çift baskı dikişi şeklinde üç tür dikişten söz edilebilir. Elde yapılan dikiş türlerinin çeşitliliği oldukça fazladır. (URL-3) Sanayi devriminden sonra teknolojik gelişmeler ve makinalaşma hız kazansa da elle yapılan dikişler, teknolojinin ilham kaynağı olmuştur.

Resim - 3 Elde Düz Makine Dikişi (URL-3)

Resim - 4 Düz Makine Dikişi (URL-4)

Sanayi devriminden sonra ortaya çıkan dikiş makinası, kumaş parçalarını istenilen yerlerden iplikler yardımı ile dikerek birleştiren bir makinedir. (URL-4) Düz dikişe kilit dikişte denilmektedir. En yaygın kullanılan dikiş türüdür. Makinada düz dikişin görünüşü her iki yüzün dede aynıdır. Dikiş makinasının icadıyla kullanımı yaygınlaşan dikim işlemi ile süsleme yöntemleri yeni bir yaklaşımla ele alınmıştır. Makine yardımı ile daha kolay ve hızlı süslemeler yapılabilmektedir. Birleştirme ve süsleme amaçlı Düz makine dikişiyle, Kapitone Aplike, Nervür, Enkrüste, Kırkyama (Patchwork) (URL-5), Manipülasyon vb. süslemeler kolaylıkla yapılabilmektedir. Bu süsleme yöntemlerinin kullanım alanı oldukça geniştir. Kıyafet, çanta, şapka gibi tekstil ürünlerinde, nevresim, yastık, yatak örtüsü gibi ev tekstilinde hatta mobilya döşemelerinde dahi kullanılmaktadır. Düşünsel yaratıcılık kimi zaman zorunlu ihtiyaçlardan kimi zamanda sadece estetik arayışlardan ortaya çıkabilmektedir. Örneğin Kırkyama, eskiyen kıyafetlerin, artan kumaş parçalarının değerlendirilmesi amacıyla ortaya çıkmıştır. Türkiye’de “Yama İşi, Kırkpare, Yamalı Bohça” gibi farklı adlarla anılırken batı ülkelerinde “Patchwork” olarak literatüre geçmiştir. Kırkyama daha sonraları zorunluluk olmaktan çıkmış estetik kullanımlarda yerini almıştır.

Resim - 5 Kırkyama (URL-5)

Tasarım için ilham herhangi bir kaynaktan alınabilir. Süsleme bir ürünü meydana getirmeden önce veya sonra, belirli bir alana veya tamamına uygulanabilir. Yüzeyde süs amaçlı uygulanabileceği gibi, basit dekoratif bir işlemin yanı sıra ürünün işlevselliğini tamamlayıcı olarak da kullanılabilir. (Udele, 2014:100)

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın amacı; süsleme amaçlı düz dikiş makinasıyla yapılan dikişler hakkında bilgi vermek süsleme tekniklerini uygulamak ve bilimsel bir kaynak oluşturmak amacıyla yürütülmüştür. Çalışmanın kavramsal çerçevesi oluşturulurken literatür taraması yapılmıştır. Aynı zamanda çeşitli metaryeller kullanılarak yüzey süsleme teknikleri düz makine dikişiyle uygulanmıştır.

3. BULGULAR

Fotoğraf 1. Aplike(Kumaş)

Fotoğraf 2. Aplike(Baskılı Kumaş)

Düz makine dikişi çekilerek yapılan süsleme çalışma alanının istenilen noktasına uygulanabilir. Süslemenin belirginleşmesi için en az iki farklı görünüşte kumaş kullanılır. (Fotoğraf 1). Süsleme amacıyla yapılan çalışma aynı zamanda birleştirme niteliği de taşır. Çalışma kumaş üzerine uygulanmıştır. Seçilen desen kullanılacak tekstil materyali üzerine aktarılır. Baskı uygulanmış herhangi bir tekstil yüzeyindeki desende kullanılabilir. (Fotoğraf 2). Tekstil yüzeyine aktarılan desen, düz makine dikişi çekilerek şekillendirilir. Makine dikişi bitiminden sonra dikişin kenarlarından kesilerek işlem tamamlanır.

Fotoğraf 3. Aplike(Deri)

Aplike tekniği deri kullanılarak uygulandığında, iplik atma sakıncası bulunmadığından desen önceden kesilerek yüzeye yapıştırılır. Desendeki her bir parçanın etrafından düz dikiş deri makinası kullanılarak makine çekilir. (Fotoğraf 3). Süsleme amacıyla yapılan çalışma aynı zamanda birleştirme niteliği de taşır.

Fotoğraf 3. Enkrüstre

Düz makine dikiş çekilerek yapılan süsleme Aplike tekniğine benzer. Süsleme amacıyla yapılan çalışma aynı zamanda birleştirme niteliği de taşır. Enkrüste genellikle kenar bordürlerinde kullanılır. Süslemenin belirginleşmesi için en az iki farklı görünüşte kumaş kullanılır. (Fotoğraf 3). Seçilen desen kumaş üzerine aktarılır. Ana kumaşın üzerine yerleştirilerek düz makine dikiş çekilir. Makine dikiş bitiminden sonra dikiş kenarlarından kesilerek işlem tamamlanır.

Fotoğraf 4. Kapitone

Her türlü tekstil ürününe uygulanabilir. Çalışma süsleme amaçlı yürütülür. İki kat tekstil yüzeyi üzerine uygulanan çalışmanın desen seçimi yapıldıktan sonra yüzeye desen aktarılır. Üzerinden makine dikiş çekilerek işlem tamamlanır. İstenirse çeşitli metaryeller kullanılarak pul, boncuk vb. süsleme zenginleştirilebilir. (Fotoğraf 4).

Fotoğraf 5.Elyaflı Kapitone

Kabartma gereciyle yapılan kapitone tekniği, en çok uygulanan süslemedir. Her türlü tekstil ürününe uygulanabilir. Çalışma süsleme amaçlı yürütülür. İki kat tekstil yüzeyi arasına pamuk, kauçuk, elyaf vb. malzemeler yerleştirilir. Yüzeze desen aktarımı yapıldıktan sonra makine dikişi çekilerek işlem tamamlanır. İstenirse çeşitli metaryeller kullanılarak pul, boncuk vb. süsleme zenginleştirilebilir. (Fotoğraf 5).

Fotoğraf 6. Pili Üzerine Makine Dikişi

Pili üzerine makine dikişi çalışmasında, öncelikle belirli aralıklarda ütüyle ince pililer hazırlanır. Pililer hazırlandıktan sonra üzerinden çeşitli şekillerde ve desenlerde düz makine dikişi çekilir. (Fotoğraf 6). Çalışma süsleme amaçlı yürütülür.

Fotoğraf 7. Nervür

Çalışma tek bir yüzey üzerinde uygulanır. Pili yerleri istenilen ölçülerde teyel toplu iğne vb. belirlenir. Ütüyle net bir görüntü kazandırdıktan sonra her kat izi belirlenen noktalardan 3mm düz makine dikişleri çekilerek süsleme gerçekleştirilir. Çalışma hem süsleme hem birleştirme özelliği taşır.

Fotoğraf 8. Dikişli Pili

Üç boyutlu olan çalışmada bir adet kumaş kullanılır. Belirlenen ölçülerde pili aralıkları toplu iğne yardımıyla tutturulur. Katlanan her bir pili düz makine 0.5 cm makine dikişi çekilir. En son dikilen pililer istenen yöne yatırılarak ütülenir. (Fotoğraf 8). Süsleme amacıyla yapılan çalışma aynı zamanda birleştirme niteliği de taşır.

Fotoğraf 9. Tekstil Yüzey Manipülasyonu

Üç boyutlu olan çalışmada iki veya daha fazla tekstil yüzeyi birlikte kullanılır. Üst üste yerleştirilen kumaşların üzerinden belirlenen ölçülerde düz makine dikişi çekilir. Süsleme amacıyla yapılan çalışma aynı zamanda birleştirme niteliği de taşır. Dikiş aralıkları makasla kesilerek alttaki desenli kumaş yüzeye yansıtılır. Alta yerleştirilen kumaşın daha çok görünmesi için kesilen paylar tek yöne yatırılarak tekrar düz makine dikişi uygulanır. (Fotoğraf 9).

Fotoğraf 10. Kirkyama (Patchwork)

Süsleme amacıyla yapılan çalışma aynı zamanda birleştirme niteliği de taşır. Çalışmada iki veya daha fazla tekstil yüzeyi birlikte kullanılır. Geometrik formlar önce kalıp üzerinde oluşturulur daha sonra çeşitli renklerdeki kumaşlarla kesimi yapılır. Parçalar elde edilmek istenen form doğrultusunda düz makine dikişi ile birleştirilir. Burada düz makine dikişi birleştirme amaçlıdır (Fotoğraf 10).

4. SONUÇ

Tasarımcı düşünsel bir yolculuğa başladığında yaratım sürecinde ortaya çıkan değişimler eserin özgünlüğüne kimlik kazandırır. Eserin ortaya çıkışı serüveninde en önemli etken, insanoğlunun değişimi ve gelişimi olmuştur. Kumaşa dekoratif bir etki vererek, kumaşın yüzeyini ilgi çekici kılmamanın yolu ise süslemedir. Estetik bakış insanın yaratılışının bir parçasıdır. Pek çok sanatsal tasarımlar bireysel yaratıcılıkla ortaya çıkar. İnsan basit malzemelerle kullandığı pek çok eşyaya süslemeler yaparak estetik kazandırabilir.

Deneyisel çalışmalar yaratıcılık konusunda esin verir, bakış açısı geliştirmenin ve yeni yönler bulmanın bir yoludur. Çalışmada, düz dikiş makinası ile yüzey süsleme arayışlarında atık malzemelerden yararlanılmıştır. Araştırmada düz makine dikişiyle yapılan tekstil yüzey süslemeleri ele alınmıştır. On farklı bulgu üzerinde çalışma yapılmıştır. Çalışma düz dikiş makinası kullanılarak kumaş yüzeyine uygulanmıştır. Kullanılan ana malzeme kumaş, deri, iğne, çeşitli renk ve özelliklerde ipliklerdir. Bulgularda yer alan çalışmalarda; Kapitone, Elyafli Kapitone, Pili Üzerine Makine Dikişi, Nervür çalışmalarında kullanılan düz makine dikişleri süsleme niteliğindedir. Kumaş Aplike, Deri applike, Enkrüstre, Makine Dikişi Pili, Tekstil Yüzey Manipülasyonu, Kirkyama çalışmalarında ise öncelikli amaç süsleme olsa da aynı zamanda birleştirme niteliği de taşımaktadır.

Bulgularda yer alan çalışmalar ev tipi ya da sanayi tipi her türlü düz dikiş makinasıyla yapılabilir. Sanatçılar tasarımlardaki etkiyi güçlendirmek, vurguyu arttırmak için çeşitli süsleme teknikleri kullanmışlardır. Süsleme yaratıcılık taşıyan bir sanattır. Çalışmaların makinada düz dikim yapabilen herkes tarafından yapılabilir özelliğe sahip olması düşünsel yaratıcılığın büyüklüğünü ortaya koyar. Bu ve benzer çalışmalar, çağdaş moda tasarımının ve ürün yapısının nasıl bir araya geldiğini ortaya koymasına, çeşitli kültürlerden ya da ilham kaynaklarından toplanan bilgilerin ileride tasarım fikirlerine kaynak sağlaması açısından önem taşır.

KAYNAKLAR

Kitap Kaynakları

Ayaydın, A., Üstün, Vural, D., Tuna, S., Gökay, Yılmaz, M., Sanat Eğitimi Ve Görsel Sanatlar Öğretimi, Pegem Akademi Yayınları, Ankara. 2009

Eronç, P. Y., (1971), Giyim Süsleme Teknikleri, (s.9). İstanbul: Milli Eğitim Yayınevi.

Küçükerman, Önder. Endüstri Tasarımı / Endüstri İçin Ürün Tasarımında Yaratıcılık, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul. 1996

Udale, J. (2014). Tekstil ve moda. (H. Güngör, Çev). Oksijen Basım ve Matbaacılık. İstanbul.

Özpuolat, F. (1994). Geleneksel kültürümüzde kırkpare. Tekstil ve Mühendis Dergisi, 8(45), 37-41.

İnternet Kaynakları

Url-1 <https://mis.historiska.se/mis/sok/fid.asp?fid=484163> Erişim Tarihi: 19.11.2022

Url-2 <https://www.indytrk.com/node/144356/ya%C5%9Fam/icad%C4%B1yla-tekstil-sekt%C3%B6r%C3%BCne-%C3%A7a%C4%9F-atlatan-frans%C4%B1z-mucidin-yoksulluk-i%C3%A7inde-sona-eren> Erişim Tarihi:03.11.2022

Url-3 <https://tr.pinterest.com/pin/402650022948257962/> Erişim Tarihi:03.11.2022

Url-4 <https://tr.pinterest.com/pin/118852877644519974/> Erişim Tarihi:08.11.2022

URL-5 <https://tr.pinterest.com/pin/640144534548316481/> Erişim Tarihi: 19.11.2022